
ПРОГНОЗ РІВНЯ ОСВІТИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ДО 2050 р.

*П.Є. Шевчук,
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України*

*Г.Ю. Швидка,
Інститут демографії та
соціальних досліджень НАН України*

Вступ. Населення є основною продуктивною силою будь-якої економіки, виробником і споживачем матеріальних і нематеріальних благ. Саме на ньому „замикаються” інформаційні й енергетичні потоки.

У світі, з розвитком постіндустріального суспільства, дедалі чіткіше окреслюється тенденція до зниження матеріало- та енергоємності виробництва. Водночас зростає значущість людського фактора, інтелектуальної, розумової складової виробничого процесу. Так, найбільш динамічними та високоприбутковими є ринки інформаційно-комунікаційних послуг, в яких велика частка припадає на складне технічне обладнання та високоосвічений персонал.

Досвід країн, які в 2-й половині ХХ ст. здійснили величезний технологічний прорив – із відсталих, майже феодальних суспільств увійшли до переліку світових лідерів, переконливо свідчить про надзвичайну важливість освіти і якості населення. Прикладом може бути досвід Японії та Тайваню. Зокрема, Тайвань навіть у складних економічних і політичних умовах (внаслідок відомих напружених стосунків із Китаєм), не маючи власної наукової школи, за державний кошт направляв молодь на навчання до країн Європи та США. В результаті острів вийшов на провідні місця у виробництві електронної апаратури.

Сучасна стратегія розвитку Японії передбачає повне перенесення всього промислового виробництва до інших країн. Більшість продукції японських торгових марок уже виробляється в Малайзії, Філіппінах та інших країнах Тихоокеанського узбережжя. Сама Японія невдовзі спеціалізуватиметься виключно на розробці інтелектуального продукту. Отже, ця країна вже зараз буде „суспільство майбутнього”, в якому ще більше посилюється потреба у високій освіті населення та його можливостей щодо створення нового.

Аналогічним шляхом нині йде Китай. Китайська молодь навчається в багатьох країнах світу, а КНР демонструє високі темпи промислового і економічного росту.

Що ж до України, то негативні наслідки прогнозованого скорочення чисельності населення посилюються його очікуваним постарінням. На це не можна не зважати при виробленні соціально-економічної, демографічної політики, політики на ринку праці і взагалі при розробці будь-яких державних стратегій (і на загальнодержавному, і на регіональному рівнях).

Підвищення демоекономічного навантаження вимагатиме високопродуктивної праці, ефективного використання новітніх технологій. Визначальним у цьому є підвищення рівня освіти та кваліфікації населення. Адже лише висококваліфіковані працівники здатні створювати високотехнологічну продукцію, спроможні забезпечити стабільний розвиток національної економіки.

Постановка проблеми. Показник досягнутого рівня освіти покладено в основу одного з трьох індексів, які використовує ООН для обчислення індексу людського розвитку. Тобто рівень освіти населення визнається дуже важливою ознакою розвитку будь-якої держави.

У подальшому роль освіти посилюватиметься, зростатиме важливість людського капіталу. Країни, що недостатньо фінансують сферу освіти, все більше відставатимуть у своєму розвитку. Тому спроба оцінки можливих змін у рівні освіти населення є актуальною.

Зв'язок проблеми з важливими науковими та практичними завданнями. Триваюче скорочення чисельності населення України надзвичайно загострює питання формування та відновлення людського капіталу, зокрема рівня освіти населення. Проблеми освітньої сфери посилюються особливостями сучасної вікової структури. В останні десятиліття в населенні України сформувалась порівняно мала за чисельністю група осіб, народжених наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Уже зараз це є приводом для закриття значної кількості шкіл у сільській місцевості. Невдовзі перед проблемою комплектування навчальних груп постануть вищі навчальні заклади, кількість яких останніми роками невпинно зростала.

Прогноз рівня освіти населення має як наукове, так і важливе практичне застосування. Якщо розглядати лише відтворення населення, то рівень освіти тісно корелює із народжуваністю.

Аналіз останніх досліджень. Прогноз чисельності населення за освітнім рівнем в Україні відсутній. В інших країнах, утім, здійснюються успішні спроби оцінити динаміку та ймовірні зміни в освітньому складі населення за досягнутим рівнем [3], [4, с. 121–158]. Прогалина в українській демографії, найшвидше, зумовлена відсутністю вихідної інформації про особливості народжуваності, пов'язані з освітнім рівнем матері, та смертності (з огляду на освіту або хоча б професійну належність померлого).

Ймовірно, саме через брак необхідних даних, незважаючи на всю гостроту проблеми підвищення якості населення, очікувані перспективи рівня освіти населення України досі не отримали свого висвітлення в українській демографічній літературі. В інших країнах, натомість, відповідну інформацію отримують як безпосередньо з реєстрів, так і з вибіркового обстежень.

Формулювання цілей. Метою статті є побудова демографічного прогнозу чисельності населення за освітою, віком і статтю. При цьому варто наголосити на нагальній необхідності отримання більш детальної інформації про природний рух населення в Україні у розрізі освітнього рівня та характеру зайнятості.

Виклад основного матеріалу.

Вихідні статистичні дані. Всеукраїнський перепис населення, проведений в Україні у 2001 р., дає багатий статистичний матеріал про рівень освіти населення за віком і статтю. Деталізовані дані перепису для зручності слід об'єднати в укрупнені групи за освітнім рівнем, а саме:

- без освіти, із незакінченою початковою освітою (неписьменні та такі, що не мають початкової загальної освіти), із початковою загальною;
- базова загальна освіта, повна загальна та початкова вища (колишня середня спеціальна) освіта;
- базова, незакінчена вища;
- повна вища освіта.

Є також незначна частина тих, хто не вказав рівень освіти. Для зручності подальших розрахунків їх було розподілено за освітніми рівнями та відповідними віковими групами за формулою:

$$S_x^{Lr} = \frac{S_x}{S_x - S_x^U} S_x^L,$$

де: S_x^{Lr} – чисельність населення у віці x за освітнім рівнем L з урахуванням осіб, які не вказали рівень освіти;

S_x – загальна чисельність населення у віці x за Всеукраїнським переписом;

S_x^L – чисельність осіб у віці x за освітнім рівнем L ;

S_x^U – чисельність осіб у віці x , які не вказали рівень освіти.

Дані розподілу населення за освітою за результатами Всеукраїнського перепису для осіб віком 70 років і старше подаються без розподілу за однорічними віковими групами. Тому до них була застосована гіпотеза про те, що з віком пропорції зберігаються. Для наочності та зручності подальшого дослідження за такими згрупованими даними будується статево-вікова піраміда (рис. 1).

При аналізі зрушень в освіті населення після Всеукраїнського перепису 2001 р. використано дані поточної статистики освіти за останні роки:

- випуск учнів середніми навчальними закладами (2001 – 2005 рр.);
- чисельність студентів за навчальними роками (з 2000/01 до 2005/06 рр.);
- чисельність прийнятих та випущених осіб по вищих навчальних закладах за рівнями акредитації (навчальні роки з 2000/01 до 2004/05);
- розподіл чисельності студентів за віком та формою навчання (станом на 01.01.2006 р.).

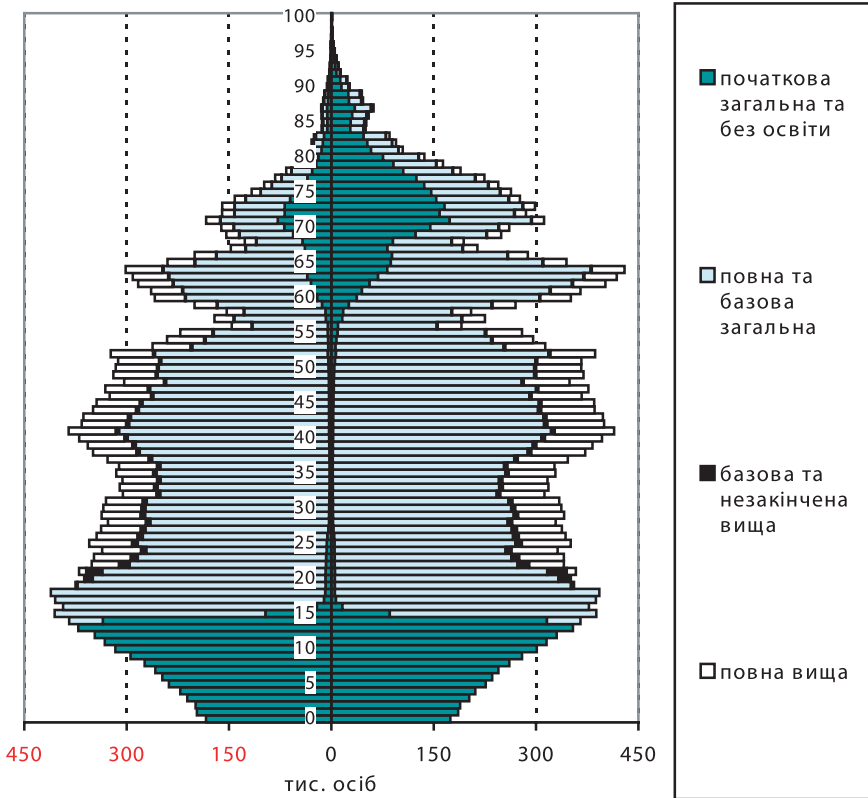

Рис. 1. Вікова структура населення України за статтю, віком і рівнем освіти (за даними Всеукраїнського перепису 05.12.2001)

Аналіз статистичних даних. Як і переважну більшість демографічних процесів на території України, динаміку рівня освіти населення неможливо розглядати осторонь від трансформацій у його віковому складі. Висока питома вага неписьменних та із незакінченою початковою освітою за переписом 1959 р. (рис. 2) пояснюється порівняно високою часткою народжених перед революцією 1917 р., коли переважній більшості населення освіта була недоступна, а навички письма отримували у школах при церквах. З іншого боку, загальне зниження освітнього рівня населення наприкінці 1940-х та в 1950-ті роки спричинили переважно наслідки Другої світової війни. Адже когорти народжених у 1917–24 рр., вже за радянської влади, які мали змогу масово та безоплатно отримати початкову та базову середню освіту, зазнали найбільших людських утрат під час війни.

Наступні переписи 1970, 1979 та 1989 свідчать, що із поступовим вимиранням осіб, народжених до 1917 р., питома вага неписьменних в Україні скорочується. Натомість поширення стандартів середньої освіти зумовлює зростання частки осіб, які отримали загальну або середню спеціальну освіту. Швидкими темпами зростала також питома вага тих, хто здобув повну вищу або базову вищу освіту (рис. 2).

За даними останнього перепису 2001 р., навіть та незначна частка неписьменних у населенні віком 10 років і старше (3,1%), що залишається в Україні, припадає на найстарші вікові групи (рис. 2).

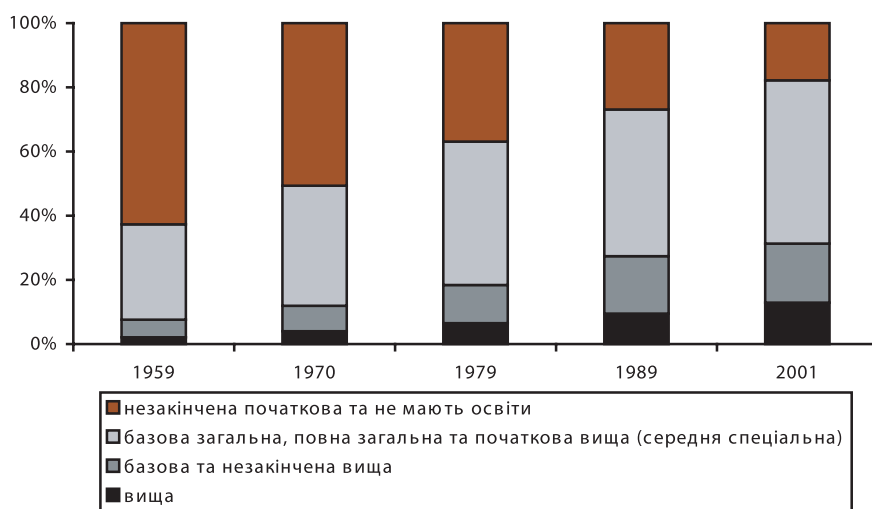

Рис. 2. Рівень освіти населення за даними переписів (для осіб віком 10 років і старше)

Для населення у віці 25–69 років питома вага неписьменних становить 1,1%, тоді як серед осіб віком 70 років і старше цей показник сягає 17,2%. Початкову та базову загальну освіту, за даними останнього перепису, в цьому ж віці мали 16,9% осіб. Найпоширенішою є повна загальна та середня спеціальна (початкова вища) освіта – 62,8%. Вищу освіту (повну, базову та незакінчену) мав майже кожен п'ятий – 18,8%.

Україна успадкувала від Радянського Союзу високий рівень освіти населення та розгалужену систему навчальних закладів. Безплатність та обов'язковість набуття загальної середньої освіти сприяли широкому охопленню нею населення, яке отримувало якісні знання, необхідні для економічного розвитку. Формувалися також потужні наукові школи, особливо в точних та технічних галузях знань.

Таким чином, станом на початок XXI ст. „рівень освіти населення в Україні є одним з найвищих серед країн Центральної та Східної Європи” [1, с. 222]. За часткою учнів серед населення у віці 15–18 років Україна поступається лише країнам Балтії та Угорщині [1, с. 223].

На жаль, ані поточна статистика, ані дані перепису в Україні не дають можливості аналізу народжуваності залежно від рівня освіти. Як робочу гіпотезу доцільно припустити незалежність у майбутньому для всієї України рівня народжуваності від рівня освіти. Грунтується таке припущення на уже досягнутому дуже низькому рівні сумарного показника народжуваності, адже у жодному вітчизняному демографічному прогнозі не передбачається його зростання вище 2.

Про статево-вікові особливості смертності за рівнем освіти в Україні складно сказати щось певне, оскільки поточна статистика не збирається, а вибіркові обстеження з цього питання не проводились. Можливо, така інформація з'явиться після очікуваного запровадження в Україні демографічного реєстру.

Обґрунтування прогнозу. Як зазначено вище, для України найближчими роками вагомым фактором зміни чисельності осіб різних освітніх груп може стати структурний. Вступ у студентський вік великого за чисельністю покоління народжених у середині 1980-х спричинило справжній „бум” відкриття нових університетів, коледжів, збільшення кількості факультетів і кафедр та прийому абітурієнтів. Удвічі менша чисельність народжених в останнє десятиліття може істотно знизити конкурси зі вступу до ВНЗ. Отже, охоплення цих когорт вищою освітою може сягнути значних розмірів.

Структурний фактор у прогнозі чисельності населення за освітніми рівнями враховується аналогічно як і при використанні методу пересування вікових груп. Знаючи розподіл населення України за освітою, статтю та віком на дату перепису 2001 р., можна визначити відповідний розподіл станом на початок 2006 р. за допомогою ітераційного процесу. Досить високий ступінь вірогідності забезпечується наявною поточною статистикою за відповідні навчальні роки (2001/02, 2002/03, 2003/04, 2004/05 та 2005/06 рр.) про чисельність учнів, що закінчили загальноосвітні школи, студентів вищих навчальних закладів I–II та III–IV рівнів акредитації, яких прийнято на початковий цикл навчання (без тих, що прийняті для продовження навчання з метою здобуття більш високого освітньо-кваліфікаційного рівня), а також випущених фахівців (без тих, що закінчили відповідний цикл та продовжують навчання).

Для отримання показників рівня і структури освіти населення за віком, а також відповідної кількості населення на перспективу до звичайної методики пересування вікових груп додаються ймовірності перейти з однієї освітньої групи до іншої. При цьому обмеженням виступає те, що для отримання кожного наступного рівня освіти слід досягти попереднього, а ймовірність переходу у зворотному напрямі відсутня.

Обмежує ймовірності переходів також та обставина, що найбільш суттєві зміни в освітньому рівні людей відбуваються в певній залежності від їх віку. Цей факт дає можливість значно звузити області таких переходів залежно від віку. Особливо це стосується здобуття початкової загальної та базової середньої освіти, а також повної загальної та початкової вищої (середньої спеціальної). Зокрема, отримання початкової освіти досить чітко обмежується віком 9–12 років. Середні навчальні заклади молоді люди закінчують зазвичай у віці 16–19 років. Здобуття вищої освіти найбільш „розміто” за віком. Проте нижня вікова межа є більш визначеною, оскільки випадки здобуття навіть базової вищої освіти до 19 років поодинокі.

Слід наголосити, що, хоча ймовірність здобути більш високу освіту існує для багатьох вікових груп, можна обмежитися значно меншою їх кількістю. Так, для осіб старше 50 років (у передпенсійному та пенсійному віці) ймовірність здобуття вищої освіти доцільно прирівняти до нуля: кількість таких випадків мізерна, а економічна та кар’єрна мотивація відсутні. Особи, які навчалися у вищих навчальних закладах у віці старше 35 років (видається доцільним поширювати їх на вікові групи від 35 до 50 років) на початок 2006 р. в Україні становили лише 0,5% постійної чисельності населення в цьому ж віці. В більш молодому віці питома вага студентів, які здобували вищу освіту, серед усього населення значно вища (рис. 3). Яка частка з них урешті досягне вищої освіти – питання складне, проте вже сама їх кількість та віковий розподіл дає змогу більш певно оцінити чисельність та частку осіб із уже здобутою вищою освітою у віці 20 років і старше на найближчі 5 років.

Невизначеність спричиняється і законодавчими нормативами. Так, заміна загальної строкової військової служби на контрактну може призвести до деякого зниження охоплення вищою освітою серед чоловіків певних вікових груп. Підвищення атестаційних вимог до навчальних закладів може зумовити втрату деякими з них ліцензій, а відтак – скорочення кількості студентів.

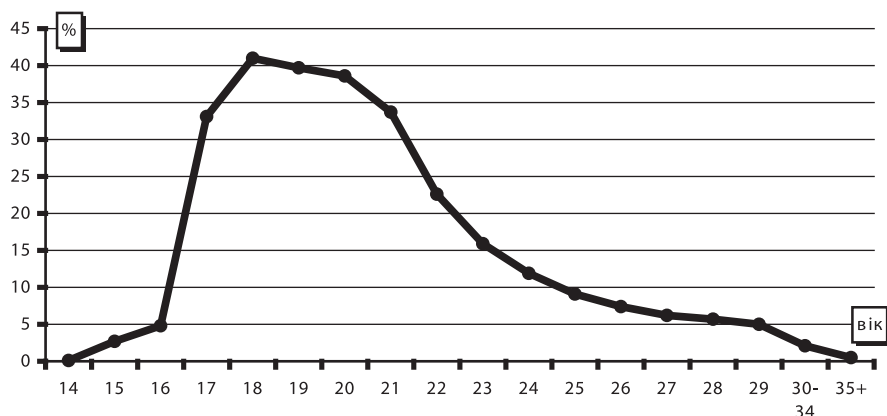

Рис. 3. Частка студентів ВНЗ III–IV рівнів акредитації у складі постійного населення України на 01.01.2006 р.

Прогноз чисельності та рівня освіти населення значною мірою ґрунтується на вже досягнутому рівні освіти за віком (логічно припустити, що для кожної з осіб він не стане нижчим). З іншого боку, особи, які мали початкову або базову загальну освіту на початок року, не опиняться у групі із вищою на початку наступного року. Говорячи про перехід від однієї освітньої групи до іншої, слід пам'ятати, що кожний наступний цикл здобуття освіти закінчується зазвичай улітку.

Прогноз будується за чотирма вищезазначеними освітніми рівнями, які характеризуються такими відмінностями. Особи, які вже здобули вищу освіту (базову вищу) і не продовжують навчання, мають лише два „фазових переходи” — дожити або не дожити від

віку x до віку $x + 1$ з року i до року $i + 1$. Зрозуміло, що ті, хто отримав ступінь бакалавра (базова вища освіта) можуть продовжити навчання. Проте цим доводиться знехтувати через ускладнення моделі та відсутність необхідних даних для обчислення імовірностей. При цьому як постулат слід зазначити відсутність імовірності набуття більш низького кваліфікаційного рівня, ніж уже досягнутий.

Очевидно, що особи, які мають здобуті інші освітні рівні (крім вищого) можуть: 1) не дожити до наступної вікової групи, 2) дожити до наступної вікової групи і не перейти до наступного освітнього рівня, 3) дожити до наступної вікової групи і перейти до наступного освітнього рівня.

Демографічний блок. Кожна гіпотеза компонентного демографічного прогнозу збільшує кількість можливих варіантів. Тому, на відміну від роботи С.Я. Щербова [3], в якій прогноз рівня освіти виконано на основі 6 сценаріїв демографічного прогнозу, з метою зосередження особливої уваги не на демографічній, а на освітній складовій прогнозу, нами його виконано на основі лише одного сценарію демографічного прогнозу.

Освітній блок. Як уже зазначалось, останніми роками освітні заклади перебувають під визначальним впливом змін у віковій структурі населення. Порівняно висока народжуваність у середині 1980-х років, що зумовила підвищену частку населення відповідних років народження, впливає нині на загальну кількість студентів та, відповідно, осіб, які здобувають вищу освіту. Так, якщо в 1995/96 навчальному році на денні відділення було прийнято понад 150 тис. студентів, то в 2005/06 — відповідно понад 305 тис. осіб.

Помітно зросла і кількість ВНЗ III–IV рівнів акредитації: з 255 у 1995/96 навчальному році до 345 у 2005/06. Чисельність студентів збільшилась із 922,8 тис. до 2203,8 тис. осіб.

Натомість у середні навчальні заклади з кожним роком вступає все менше учнів, що зумовлено зменшенням їх кількості (рис. 1) внаслідок скорочення народжуваності в 1990-х. Система середньої та початкової освіти в Україні не змогла належним чином адаптуватися до зменшення чисельності учнів. Наслідком стало зниження ефективності використання робочого часу вчителів, скорочення кількості початкових шкіл у сільській місцевості. А позитивною рисою є те, що в Україні питома вага випускників 9-х класів, які продовжують навчання для здобуття повної загальної середньої освіти, з кожним роком зростає.

В Україні відсутня дискримінація жінок при здобутті освіти. Швидше навпаки, чоловіки часто мають дещо нижчий освітній рівень. Це є наслідком радянської системи, за якої отримання більш високого рівня фахової підготовки не зумовлювало більш високу оплату праці, що, у свою чергу, не стимулювало потребу в навчанні. Таким чином, чоловіки частіше отримували середню спеціальну (початкову вищу) освіту переважно технічних спеціальностей, жінки здобували вищу освіту в основному гуманітарних напрямів.

Гіпотези та результати варіантів прогнозу освіти населення України. Всі варіанти прогнозу рівня освіти населення побудовані на середньому сценарії багатоваріантного демографічного прогнозу для України [2, с. 136], проте з постійними показниками зареєстрованого міграційного сальдо на рівні 2005 р. (+4,6 тис. осіб). Виходячи з наведених міркувань, ступінь невизначеності прогнозу рівня освіти населення можна значно звужити. Так, *за будь-яким варіантом* прогнозу серед осіб у віці 50 років і старше імовірність зміни освітнього рівня відсутня. Тоді як отримання початкової чи середньої освіти у такому віці навряд чи потрібне, здобуття вищої освіти може бути пов'язане з можливістю зайняття певної посади, що часто є дуже доречним перед виходом на пенсію. Проте з поточної статистики відомо, що частота таких випадків незначна. А оскільки у майбутньому частка осіб похилого віку в населенні України зростатиме, то у даному прогнозі таке уточнення сприятиме зниженню його невизначеності.

Питома вага неписьменних серед дорослих різко скоротиться найближчим часом через фізичне вимирання осіб, народжених перед Другою світовою війною, серед яких частка таких осіб найвища (рис. 1).

Варіант прогнозу „*постійні коефіцієнти*” досить часто використовується в демографічних прогнозах. Наукова цінність прийняття гіпотези незмінності імовірностей переходу за освітніми рівнями в майбутньому полягає у виявленні структурного фактора, який, як уже зазначалося вище, буде одним із найвпливовіших у коротко- та середньостроковій перспективі. З огляду на суттєвішу залежність динаміки освіти населення від законодавчих і правових нормативів, ніж його природного руху, цей варіант видається не більш невизначеним, ніж будь-який інший. Тому за цим варіантом імовірності переходу з одного до іншого освітнього рівня, отримані з даних Всеукраїнського перепису 2001 р., та враховуючи відповідні тенденції в динаміці освіти 2001–2005 рр. поширені до 2050 р. При цьому кількість майбутніх студентів зменшується пропорційно до скорочення прогнозованої чисельності осіб у віці найбільш інтенсивного вступу до ВНЗ. Отже, чисельність майбутніх осіб із повною вищою освітою залежить лише від структурного фактора.

Як і за будь-якого варіанта розвитку подій, за цим варіантом кількість неписьменних та осіб, які не мають початкової освіти, скорочуватиметься внаслідок їх природного убутку, оскільки це переважно особи літнього віку (рис. 4). Також слід очікувати зниження чисельності тих, хто має базову загальну середню, повну загальну середню та початкову

вищу освіту згідно з тенденціями динаміки загальної чисельності населення України (рис. 5). Відповідно, на першому етапі зростатиме чисельність (і частка) осіб із більш високим рівнем освіти (рис. 6 та 7).

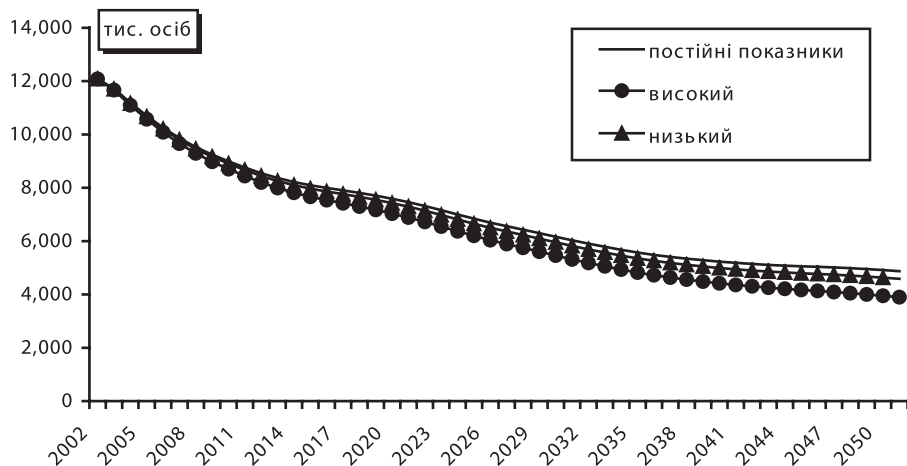

Рис. 4. Динаміка чисельності осіб із початковою загальною середньою освітою та таких, що не мають початкової загальної середньої освіти (за варіантами прогнозу)

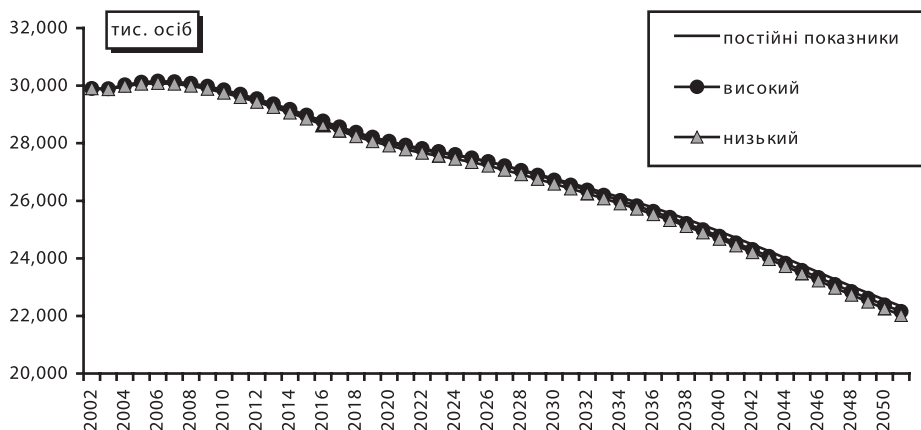

Рис. 5. Динаміка чисельності осіб із базовою загальною середньою, повною загальною середньою та початковою вищою освітою (за варіантами прогнозу)

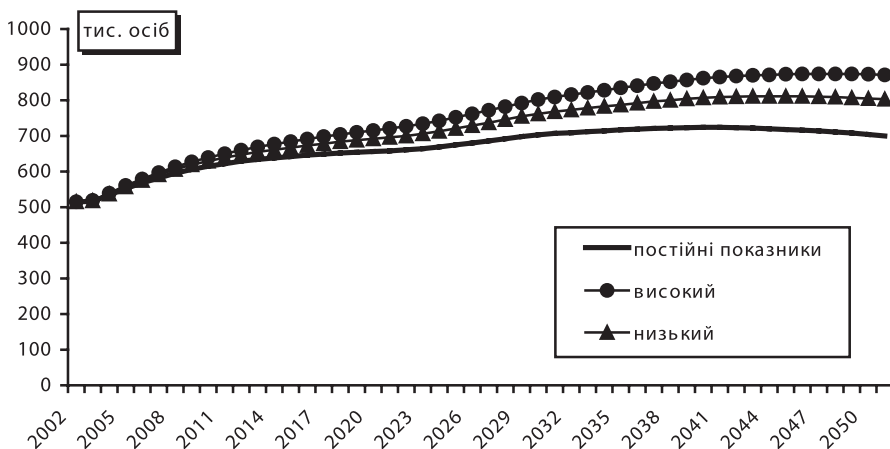

Рис. 6. Динаміка чисельності осіб із базовою вищою та незакінченою вищою освітою (за варіантами прогнозу)

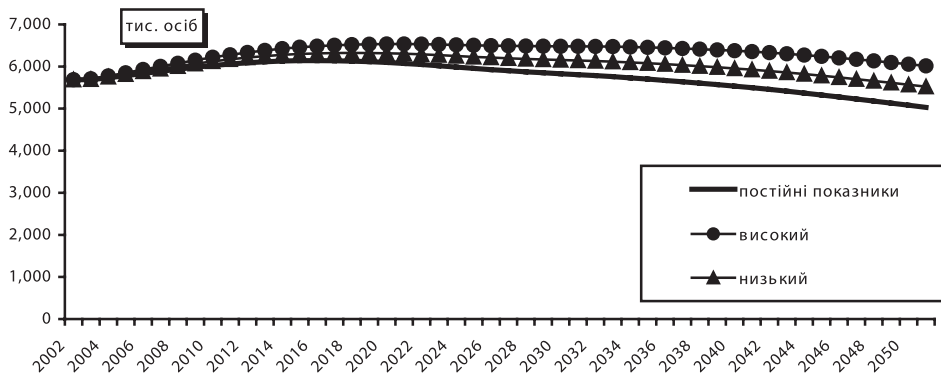

Рис. 7. Динаміка чисельності осіб із повною вищою освітою (за варіантами прогнозу)

„Високий” варіант прогнозу рівня освіти населення ґрунтується на вірогідному посиленні ролі освіти, зокрема вищої та професійно-технічної, в українському суспільстві. Інтелектуальна складова у виробленій продукції зростатиме, інтенсифікується науковий розвиток. Прискорення інформаційного обміну та розвитку технологій у світі, внаслідок глобалізаційних тенденцій, поширюватиметься і на Україну. Це стимулюватиме населення до постійного підвищення кваліфікації протягом життя. Тому за цим варіантом імовірності здобуття вищої освіти зростатимуть для осіб старше 30 років.

Також за „високим” варіантом передбачається зростання імовірності отримання більш високого освітнього рівня і для молодших вікових груп. Передусім, це буде зумовлено необхідністю використання нарощених потужностей (аудиторій, викладацького персоналу) в останні роки, коли через вікові групи, які переважно здобувають освіту, проходила демографічна „хвиля” народжених в середині 1980-х.

Проте чисельність когорт населення 6–23 років усе одно буде меншою, ніж кількість сучасних випускників через демографічну „западину” – „входження” малих за кількістю груп осіб. Тому, хоча охоплення населення вищою та середньою спеціальною освітою зросте, кількість місць у навчальних закладах усіх рівнів акредитації неминуче знизиться. Вивільнені місця можуть бути заповнені закордонними студентами або просто скорочені. Крім того, зовсім не обов’язково, що в 2015 р. всі особи віком 16–18 років захочуть здобути вищу освіту, хоча їх загальна чисельність буде меншою, ніж у 2004–2006 рр. було вступаючих (абітурієнтів).

За цим варіантом чисельність населення із повною вищою освітою в Україні на початок 2051 р. досягне 6015 тис. осіб, а частка їх у населенні становитиме 18,3%.

„Низький” варіант прогнозу рівня освіти населення, логічно, повинен бути пов’язаний із явищем „відтоку мозків”. Тому, хоча сальдо міграцій залишається додатним, баланс „вибулих” і „прибулих” за освітнім рівнем, за цим варіантом, не на користь України. Таким чином, менша кількість більш освіченого населення заміщується незначно більшим числом менш кваліфікованих кадрів.

Імовірності переходу з одного освітнього рівня до іншого залишаються такі ж, які і у варіанті „постійних коефіцієнтів”.

За цим варіантом чисельність населення в Україні із повною вищою освітою досягне 5522 тис. осіб, а частка їх у населенні на початок 2051 р. становитиме 16,8%. Вікова структура представлена на рис. 8.

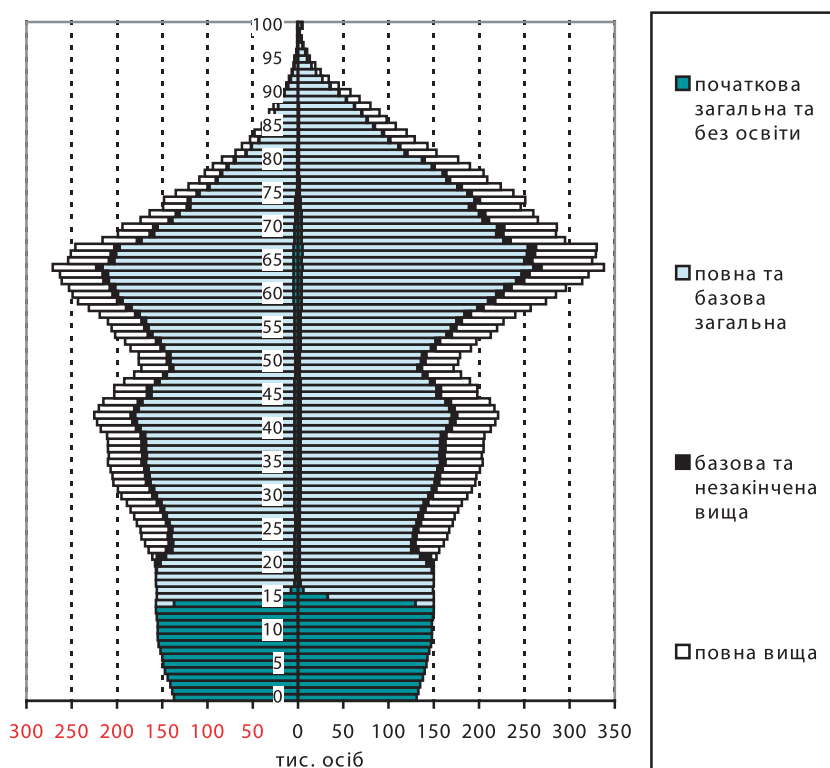

Рис. 8. Вікова структура населення України за статтю, віком і рівнем освіти на початок 2051 р. (“низький” варіант прогнозу)

Висновки. Збільшення охоплення населення України повною вищою та початковою вищою освітою в останнє десятиліття, а також природний убуток старших, в середньому менш освічених поколінь призведе до зростання питомої ваги більш освічених мешканців. При цьому на найближчу та середню перспективу зростатиме також чисельність осіб із повною вищою та базовою вищою освітою.

Згодом має зрости рівень охоплення вищою освітою для малочисельних когорт порівняно з теперішніми. Завданням закладів освіти та викладацького персоналу буде дати їм якомога кращі знання та вміння самостійно опановувати нові напрями. Стратегією держави має стати створення стимулів для молоді постійно підвищувати освітній рівень і працювати в Україні.

Також зміст поданої статті доводить необхідність отримання даних про померлих (за освітою) та народжених (за освітою матері) з метою підвищення точності та обґрунтованості розробки майбутніх прогнозів освітнього рівня населення України.

Джерела

1. *Людський розвиток в Україні: 2003 рік (колектив авторів) / Щорічна науково-аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової.* – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. – 290 с.
2. *Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. (колектив авторів) / за ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е.М. Лібанової.* – К.: Український центр соціальних реформ, 2006. – 138 с.
3. *Щербов С.* Альтернативни сценарии за бъдещия човешки капитал в България // Демографско развитие на Република България. – 2005. – С. 26–40.
4. *The End of World Population Growth in the 21st Century / edited by W. Lutz, W.C. Sanderson, S. Scherbov.* – L.: IIASA, Earthscan, 2004. – 341 p.

Аннотация. В статье представлены основные результаты (динамика численности 4-х образовательных групп) прогноза образовательного уровня населения Украины. Показано возрастание важности образования в ожидаемом демографическом будущем Украины. Отмечено отсутствие исходных данных о взаимосвязи демографических процессов и уровня образования населения в Украине.

Summary. The basic results (the dynamic of number of four educational groups) of educational level projection of population of Ukraine are presented. The growing of importance of education in expecting demographic future of Ukraine is showed. The lack of observational data about interrelation of demographic processes and educational level of population is pointed out.

Стаття надійшла до редакції журналу 22.12.2006 р.